

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-111-4-64>

**ВИЗНАЧЕННЯ КРИТИЧНИХ ПЕРІОДІВ, ЯКІ МАКСИМАЛЬНО
ВПЛИВАЮТЬ НА ВРОЖАЙНІСТЬ ШИШОК СОСНИ
ЗВИЧАЙНОЇ (PINUS SYLVESTRIS L.),
У ЛІВОБЕРЕЖНОМУ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ**

Мажула О. С.

*кандидат сільськогосподарських наук,
доцент кафедри прикладної біології, водних біоресурсів та
мисливського господарства
імені О. С. Тertiшного
Харківська державна зооветеринарна академія*

Бородін Ю. М.

*кандидат сільськогосподарських наук,
старший викладач кафедри прикладної біології, водних біоресурсів та
мисливського господарства
імені О. С. Тertiшного
Харківська державна зооветеринарна академія*

Авдєєв А. С.

*старший викладач кафедри прикладної біології, водних біоресурсів та
мисливського господарства
імені О. С. Тertiшного
Харківська державна зооветеринарна академія
м. Харків, Україна*

Дослідження врожайності шишок у клонів плюсових дерев у Лівобережному лісостепу України у ДП «Зміївське ЛГ» проводились на трьох насінних плантаціях протягом 8-17 років. Аналіз багаторічних даних свідчить про індивідуальну репродуктивну поведінку різних клонів, яка є результатом взаємодії генотипу рослини з оточуючим середовищем. В окремі роки загальні тенденції зміни врожайності на плантаціях, не пов'язані з віком та станом плантацій, переважали над індивідуальними, що свідчить про значний вплив критичних погодних умов на репродуктивні властивості дерев.

Кореляційний аналіз зв'язку між середньою урожайністю шишок у клонів сосни звичайної та кліматичними показниками травня у період

«цвітіння» стробілів та літніх місяців за рік до «цвітіння» стробілів свідчать, що критичними температурними показниками, які суттєво вплинули на репродуктивні процеси у сосни звичайної були:

- середня температура у червні ($r/t_r = -0,73/2,64$);
- максимальна температура у червні ($r/t_r = -0,73/2,65$);
- середня температура у липні ($r/t_r = -0,77/2,99$);
- максимальна температура у липні ($r/t_r = -0,85/3,92$);
- абсолютний максимум у липні ($r/t_r = -0,91/5,32$);
- кількість опадів у серпні ($r/t_r = 0,81/3,37$);
- середньомісячний дефіцит вологості у червні ($r/t_r = -0,83/3,60$);
- максимальний дефіцит вологості у червні ($r/t_r = -0,82/3,49$);
- абсолютний максимум дефіциту вологості у червні ($r/t_r = -0,82/3,52$);
- максимальний дефіцит вологості у липні ($r/t_r = -0,85/4,01$);
- абсолютний максимум дефіциту вологості у липні ($r/t_r = -0,84/3,79$).

Уточнення критичних періодів, які вплинули на закладання жіночих стробілів показало наявність наступних зв'язків. Найбільші кореляційні залежності виявлені між урожайністю шишок та:

- середньою температурою у другій декаді червня ($r/t_r = -0,82/3,55$);
- максимальною температурою у другій декаді червня ($r/t_r = -0,85/4,01$);
- максимальною температурою у третій декаді липня ($r/t_r = -0,80/3,26$);
- середнім дефіцитом вологості у другій декаді червня ($r/t_r = -0,86/4,11$);
- максимальним дефіцитом вологості у другій декаді червня ($r/t_r = -0,86/4,16$);
- середнім дефіцитом вологості у третій декаді липня ($r/t_r = -0,78/3,06$);
- максимальним дефіцитом вологості у третій декаді липня ($r/t_r = -0,84/3,78$).

Кореляції між кліматичними показниками першої та третьої декади червня, першої та другої декади липня, а також трьома декадами серпня та врожайністю шишок не виявлено.

На основі вказаних кліматичних показників року закладання жіночих стробілів можливо з високою ймовірністю прогнозувати рівень врожайності шишок сосни звичайної через 2 роки та робити відповідні запаси насіння перед неврожайними роками. Для кожного лісонасінного району ці показники слід уточнювати.